

of historici op grond van hun onderzoek menen te moeten stellen. Ook elders is de auteur m.i. wat al te vlot geweest in zijn sociologische duiding van kerkhistorische ontwikkelingen, vergelijk in de 'Nabeschouwing' de verklaring van het 'ontritualizeren' van de 'midden-orthodoxie' in de hervormde gemeente in de jaren tachtig (360). Men kan ook teveel willen verklaren! Deze kritische opmerkingen nemen overigens niets weg van mijn waardering voor deze studie, waarin op een overtuigende wijze het kerkelijk leven van Woerden in het geheel van het gemeenschapsleven van de laatste twee eeuwen is betrokken.

A. de Groot

P. van Beek, D.Th. Kuiper en J.C. Okkema, (red.), *De dolerenden van 1886 en hun nageslacht*, uitgeversmaatschappij J.H. Kok Kampen, in samenwerking met het Algemeen Secretariaat van de Gereformeerde Kerken in Nederland, Leusden (1990). Geb. 634 bldz. Ill. f 82,50.

In zekere zin is dit boek het vervolg op de genealogische bundel *De afgescheidenen van 1834 en hun nageslacht* (Kampen 1984). De positieve en de negatieve punten die J.P. de Valk in de destijds gevolgde methode aanwees (zie zijn recensie in *DNK*, nr. 26 (mei 1987), 71-73), gelden ook voor dit nieuwe boek, dat op dezelfde wijze is ingericht. Ook nu weer maakt de inleiding van D.Th. Kuiper (7-91) het aangeboden genealogisch materiaal (acht kwartierstaten en dertig genealogieën) tot een zekere eenheid. Hij slaagt erin de verbreiding van de Doleantie met enkele forse streken te schilderen en de verbinding te leggen van de eerste naar de tweede en soms ook naar de derde generatie. En ook nu weer kan men de vele leemten, oneffenheden en inconsekventies in de genealogieën wel betreuren, maar ze zullen 'niemand ervan weerhouden gebruik te maken van het rijke bronnenmateriaal dat erin ligt opgetast', om met De Valk te spreken. Op een enkel punt wil ik een vraag stellen, en dat betreft de categorie 'nageslacht'. Ook al vermijdt Kuiper doorgaans het zo gevaarlijk op de loer liggende generaliseren, af en toe ontkomt hij er niet aan. Lezen we bijvoorbeeld over de bekende gereformeerde familie Van Schelven, dat het nageslacht van mr. A.J. van Schelven (1882-1932) leidende maatschappelijke functies vervulde en zich actief toonde in 'GKN of NHK' (waarom toch die afschuwelijke afkortingen?), dan kunnen we in de desbetreffende genealogie ontdekken, dat zijn kinderen ouderling, synodelid, deputaat, bestuurslid van christelijke maatschappelijke organisaties waren, maar van zijn kleinkinderen worden dergelijke bijzonderheden niet meer vermeld. 'Nageslacht' is hier dus een misleidende term, althans voor de lezer wordt Kuipers bewering niet concreet gemaakt. Door nader onderzoek zou men wel eens bepaalde zaken anders moeten formuleren. De vermelding van functies als de zojuist genoemde heeft trouwens zeer verschillend plaatsgehad. Van iemand heet het, dat hij was 'geref., lid plaatselijk I.K.V. (1982-1986), betrokken bij huiscatechese (1978-1982), comm. van beheer (1988)' (605), maar een dergelijke graad van volledigheid bereiken de genealogen maar zelden en dat betreurt ik ten zeerste. In een boek als dit waarin ons d66r